

Sygdomme i Grønland

Af Michael Lyng Pedersen, speciallæge, PhD, Dronning Ingrid Sundhedscenter, Gert Mulvad, speciallæge, Dronning Ingrid Sundhedscenter og Stig Andersen, speciallæge, PhD, forskningsleder, Center for Grønlandsforskning, Aalborg Universitetshospital
December 2014

Infektionssygdomme

Almindelige forkølelser, bihulebetændelse, astmatisk bronkit, influenza mv. udgør som i Danmark de hyppigste sygdomme. De ses året rundt, hyppigst i vintermånederne hvor folk er sammen indendørs. Også hud og urinvejsinfektioner er almindelige. Som noget særligt findes meget høj forekomst af kønssygdommene klamydia og gonoré (ca. 10 gange så hyppigt som i Danmark), især blandt unge. Et samtidigt højt antal provokerede aborter viser at usikker sex er almindeligt blandt unge i Grønland. Leverbetændelse (Hepatitis B) er ligeledes almindelig i Grønland, endog over niveauet i mange udviklingslande. Det er dog uvist hvor stor betydning sygdommen har. Nyt vaccinationsprogram i Grønland, hvor man vaccinerer imod sygdommen, forventes at nedsætte hyppigheden betydeligt. Tuberkulose var tidligere en meget hyppig sygdom i Grønland og det nuværende landshospital blev oprindeligt bygget som tuberkulose sanatorium i 1954. Sygdommen blev effektivt bekæmpet, men er vendt tilbage og ses nu med hyppighed svarende til mange ulande og således meget hyppigere end i Danmark.

Kræftsygdomme

Antallet af kræfttilfælde er stigende i befolkningen, hvilket delvist kan forklares ved den stigende levealder. Hertil kommer en blanding af genetiske faktorer og miljømæssige forhold. Lungekræft er langt den hyppigste form for kræft i Grønland og hænger primært sammen med et højt tobaksforbrug gennem mange år. Forekomsten af brystkræft er lavere end i Danmark, men den er stigende som i den øvrige vestlige verden. Det skyldes formodentlig primært miljømæssige forhold, men der er også fundet et genetisk variant som disponerer til kræft i bryst og æggestokke. Tyktarmskræft er lige almindelig i Grønland som i Danmark ligesom kræft i livmoderhalsen fortsat ses trods screening som i Danmark. Kræft i næsesvælget ses hyppigt i forhold til indbyggeretallet. Det er et mønster som også ses i Kina, og det har været sat i relation til virusinfektioner. Det er en stor udfordring at stille diagnosen tidligt i egne med små sundhedsenheder med begrænsede faciliteter.

Hjerte-kar sygdomme

Tidligere var åreforkalkning sandsynligvis sjælden i Grønland. Dette kan skyldes en meget ung og fysisk aktiv befolkning på daværende tidspunkt. Parallelt med øget antal ældre og ændret livsstil med mindre fysisk aktivitet og høj forekomst af rygning, er åreforkalkning blevet almindeligt. Der ses også en del børn med medfødte hjertelidelser. Der ses i nogle familier ophobet forekomst af udposning på blodkarrene i hjernen, som kan give anledning til alvorlige hjerneblødninger.

Livsstilssygdomme

Den ændrede levevis i Grønland har stor betydning for forekomsten af livsstilssygdomme. Gennem de sidste 50 år er der sket en markant udvikling i forekomsten af overvægt, forhøjet blodtryk og type 2 diabetes. Der er dog fortsat diagnosticeret og behandlet færre end i Danmark. Rygning er meget udbredt og årsag til lungesygdomme. Blandt de alkohol relaterede sygdomme i Grønland dominerer vold og ulykker, mens skrumpelever er meget sjælden.

Knogle- og gigtsygdomme

Mod forventning er D-vitamin (solens vitamin) niveauet hos ældre på højde med eller lidt højere end i Danmark, mens det er lidt lavere hos yngre. Det påvirker forekomsten af knogleskørhed som svarer til det, der ses i Danmark. Det rammer omkring en tredjedel af alle ældre i form af brud på underarm, i ryg eller hofte. Brud ses desuden både svarende til glatføre og sportsulykker. Hyppigst er fodledsbrud, mens skader på knæled også er hyppige. I forbindelse med vold og ulykker ses også høj forekomst af kæbebrud. Slidgigt er almindeligt i Grønland som i DK, men der findes også forekomst af leddegigt og andre gigtsygdomme.

Stofskiftesygdomme

Som et af få steder i verden er jodindtagelsen i Grønland naturligt høj pga. den marine kost. Da jod indgår i stofskiftehormonet, har det indflydelse på forekomsten af stofskiftesygdommene. Således er knudestruma hyppig i Danmark, mens den er sjælden i Grønland, mens immunbetinget højt stofskifte (Graves' sygdom) er mere almindeligt blandt yngre kvinder i Grønland. Den høje jodindtagelse betyder også at der er flere med lavt stofskifte end i Danmark.

Psykiske sygdomme

Belastningsrelaterede psykiske problemer, såsom stress og angst m.fl. er almindelige blandt patienter i det grønlandske sundhedsvæsen. Til trods for lange perioder med mørke er forbruget af medicin mod depression dog lavere i Grønland end i Danmark. Andre psykiske sygdomme som skizofreni ses ligeledes i Grønland. Hashbrug er udbredt i Grønland, mens andre former for narkotika såsom heroin, kokain, ecstasy med videre stort set ikke findes.

Tænder

Tandsundheden har gennem årtier været dårlig i Grønland. En national karies strategi rettet mod børn blev implementeret i 2008 med et fald i forekomsten af karies til følge.

Andre – og specielle sygdomme

De specielle forhold i Grønland har formodentlig bidraget til et sygdomsmønster med særlige grønlandske sygdomme. Diagnoser som spækfinger og kajaksvimmelhed er eksempler på specielle beskrivelser af sygdomme. Endvidere forekommer der fortsat enkelte tilfælde af botulisme (pølseforgiftning) i relation til traditionel kosttilberedning. Som i store dele af verden – Skandinavien undtaget – er laktoseintolerans udbredt, altså manglende evne til at nedbryde mælkesukker. Også sukroseintolerans, altså manglende evne til at nedbryde almindelig sukker, findes hyppigere i Grønland. I Grønland er der desuden en særlig bevågenhed omkring nogle genetisk betingede sygdomme, fx regnbuehindebetændelse, snæver øjenkammervinkel, kolestasis Groenlandica og propionsyre-anæmi hvilket bl.a. medfører at der ved fosterdiagnostik screenes for nogle sygdomme, som ikke indgår i screeningprogrammer andre steder.